

BESZÁMOLÓ A XXIX. NEMZETKÖZI EXLIBRIS KONGRESSZUSRÓL

2002. augusztus 29 - szeptember 1. között került megrendezésre az ex libris alkotó- és gyűjtő-élet kiemelkedő jeles eseménye, a kétévenként megtartott Nemzetközi Ex libris Kongresszus. Az ex libris gyűjtő egyesületek 1966-tól a FISAE, mint összefogó nemzetközi szervezet (alapítói között a KBK is ott volt) megalakulása óta ezen esemény alkalmával találkoznak egymással a gyűjtők és művészek, és határoznak ezen területet érintő fontosabb tennivalókról, problémákról.

Az idén ismét Dánia volt a házigazda. A dán egyesület vezéralakja, motorja, *Klaus Rödel* lelkes munkája eredményeképpen a Kongresszus Frederikshavn-ben, ebben a hangulatos jütlandi északdán városkában ülésezett. A résztvevők ragyogó napsütésben (bár a nap itt és ilyenkor már nem emelkedik nagyon magasra) és kellemes, langyos időjárásban élvezhették a színes és változatos progra-

mokat. Mintegy 10 kiállítás tette változatossá az eseményeket. Mindegyikről részletes katalógus is készült, ezeket a résztvevők megkapták.

A kiállítások zászlóshajója a malborki Múzeummal közösen szervezett ex libris pályázat anyaga volt. Bár erről művésztageinkat időben külön hírlevélben értesítettük, ezen egyetlen magyar pályázó sem indult, csak Romániából, Temesvárról *Alexandru Jakabházi* vett részt, aki 2 db. C3 technikájú lappal szerepelt. A név magyar származást sejtet. A kiállításról 142 lapos színes katalógus készült. A díjazások: I. díj: *Vladimir Zuev* (orosz), II. díj: *Wojciech Luczak* (lengyel), III. díj: *Oleg Denyisenko* (ukrán) és *Elzbieta Radzikowska* (lengyel), megosztva. További egyéb díjak is kiosztásra kerültek, amelyeket három lengyel és egy bolgár grafikus kapott.

További kiállítások: A svéd királyok és nemesek supralibrisei; A 20. század második felének kiemelkedő lengyel ex librisei; Boros témájú ex librisek; Léda és a hattyú témájú ex librisek; Német szecessziós lapok; Jan Konupek cseh grafikus; Dán ex librisek; Hong Kongi ex librisek; Japán ex librisek; és Hornhaver dán grafikus munkái.

Az itt említett kiállítások némelyikén több esetben magyar művészek alkotásaiból is válogattak a rendezők. (Az egyik helybeli könyvüzlet kirakatában mintegy 6 darab szőlős-boros témájú ex libris is ki volt téve, az egyik Dániel Viktornak Komáromi Imre gyűjtő részére 1970-ben készített rézkarca.)

A jelenlevők megkapták a Kongresszuson résztvevők fényképes, névvel és címmel ellátott listáját, amelyből az is kiderül, ki a gyűjtő és ki grafikus. A Föld minden része képviseltette magát. Ausztráliából ketten, Ausztriából (mindössze) négyen, Belgiumból 9 fő, Bulgáriából 1, de Kínából 11 személy érkezett. Csehország

2, a házigazda Dánia 22 fő, Anglia 4, Finnország 8, Franciaország 1, Németország 35(!), Hollandia 15, Hong Kong 4, Olaszország 3, Japán 7, Litvánia 1, Lengyelország 8, Portugália 1, Oroszország 13, Svájc 2, Szlovákia 1, Spanyolország 7, Svédország 4, Tajvan 3, Ukrajna 3, és végül az USA 8 fővel vett részt a találkozón.

Mint látható, a Távol-kelet erősen előretör. Magyarországról egyedül Palásthy Lajos képviselte a hazai gyűjtőtársadalmat. A nyomda ördöge, hogy Anton Vermeulen grafikus is magyarországinak írták, belga címmel. Viszont neje, Horváth Hermina a belgákhoz volt sorolva, magyar címmel. Sajnos azonban, hogy a Vermeulen-Horváth házaspár végül nem tudott részt venni az eseményeken. Szintén nagy kár, hogy külföldön élő hazánkfiak sem voltak ott.

A magyar egyesület 5 lapos fametszetű mappával ajándékozta meg a résztvevőket. Ezt a mappát egyesületünk tagjai is, mint tagi illetményt kapják. Bizonyos, hogy hírünket a világban megerősíti, miszerint létezőnk, gyűjtőink gyűjtenek, alkotóink pedig munkálkodnak.

Rajtunk kívül Szlovénia is egy kis kiadvánnyal kedveskedett a megjelenteknek: "*Ex libris Árpád Salamon*." Mint a szövegből kiderül, a művész 1930-ban Szabadkán, magyar családban született. A füzetben lino metszet (X3, X3/2) technikájú ex librisek reprodukciói vannak. A művész címe: Arpad Salamon, Akereva 4, SLO-3210 Slovenske Konjice, Szlovénia. Ezekon kívül a belgák és az amerikaiak folyóiratuk egy-egy számát adták ajándékképpen. A gazdagabb, nagyobb egyesületek nem lepték meg a résztvevőket kiadvánnyal. (A lengyelek a malborki kiállítást katalógusát hozták.)

Az eseményeket két hangverseny, egy kirándulás és egy ünnepi bankett tette színesebbé. A hangversenyeket Magdeléna Witczak lengyel szopránénekesnő adta, zongorakísérettel. Az egyik a frederikshaveni templomban, a másik a helyi gimnázium dísztermében hangzott el.

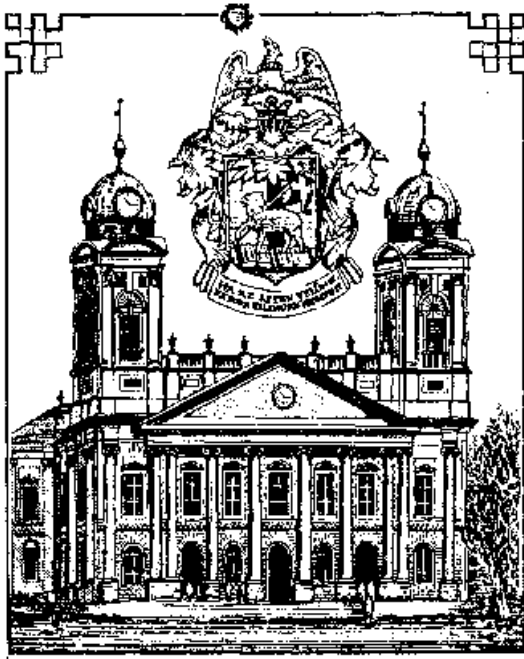
A kirándulás során Dánia legészakibb csücskéig mentünk, útközben megtekintettük a környék nevezetességeit. Az ünnepi vacsorára egy elegáns szálloda éttermében került sor, és nagyon jó hangulatban telt el.

A delegációk megbeszélésén augusztus 31-én délután 27 ország számos egyesületének képviselője vett részt. Új tagként egy spanyol, az argentinai és a taivani egyesület került felvételre.

A megbeszélések egyik fő témája volt a technikai jelzetek (Barcelonai szíglák) felfrissítése, korszerűsítése. Hosszabb vita után a jelenlevők egyszerű, de az eddigihez képest bővített listát fogadtak el, és határozatot hoztak, hogy ez lehetőleg 4-6 évig ne változzon. Fontos, hogy a különböző nyelvű fordításokat összhangba kell hozni. Az egyesületek törekedjenek arra, hogy más grafikai társaságok is alkalmazzák e jelöléseket. A FISAE nagy publicitást ad a listának, és ezt kéri a taggyesületektől is.

A következő, XXX. kongresszus rendezésének jogát Ausztria kapta meg, amit 2004. július 14-17. közötti időpontban Wels-ben kívánna megtartani. 2002-2004 között a FISAE elnöke *dr. Ottmar Premstaller* Ausztria;

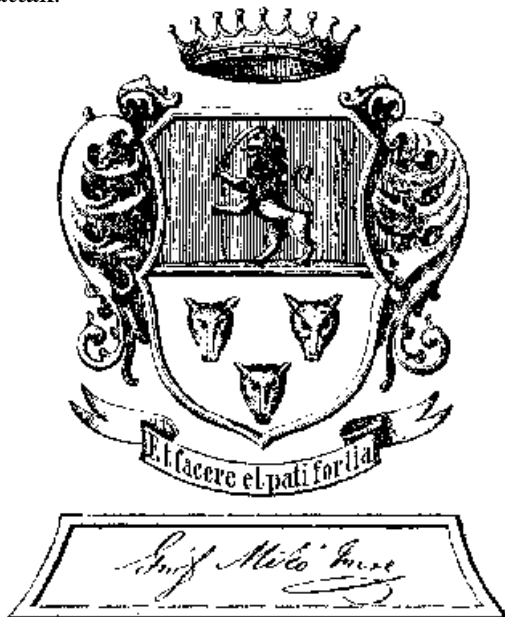
KISGRAFIKÁK BODAJKON A REFORMÁCIÓ VILÁGNAPJÁN

Vén Zoltán rézmetszete, C2

Az ország egyik legrégebbi búcsújáró helye, a Fejér megyei Bodajk község mostantól kezdve a honi kisgrafika történetébe is bekerült. Október 31-én ugyanis itt nyílt meg a REFORMÁTUSSÁG A KISGRAFIKÁKON című kiállítás, amelyet az alábbiakban ismertetünk.

A Reformáció Világnapján megnyílt tárlat céljára a Bodajki Református Gyülekezet bocsátotta rendelkezésre a régi parókia épületéből létesített kiállítási házat. Megrendezését a Megyei Könyvtár és a Vörösmarty Társaság fémjelezte, grafikai anyagát *dr. Arató Antal*, *Király Zoltán* és *dr. Kisteleki Győzőné* gyűjteményéből válogatták.

Ismeretlen szerző, C3

A kiállítás megnyitását a bodajki református templomban megtartott istentisztelet előzte meg, ahol a gyülekezet kórusán kívül a Károli Gáspár Református

Egyetem diákjai is szerepeltek. Az énekeket *Szebik Attila* vezényelte. A község lakosai és a nagyszámú vendégsereg előtt *Szakáts Gergely* negyedéves teológushallgató tartott ünnepi prédikációt, majd *Veres Péter* lelkipásztor úr szolt a Reformáció Világnapjáról. Az istentisztelet végén a jelenlevők átvonultak a Kiállítási Házba, amelynek első szobájában terített asztalok, a további kettőben pedig a kiállítás tablói várták az érdeklődőket.

Arató Antal c. könyvtárigazgató közvetlen hangvételű megnyitójában először is bemutatta a vendégként érkezett művészeket, gyűjtőket és a KBK képviselőit. A kiállítás anyagáról szólva annak bemutatási módját, a grafikák témák szerinti és nem az alkotók neve alapján történt csoportosítását emelte ki. Egy-egy tablón ugyanis több művésznak ugyanarra a témára vonatkozó lapjai kerültek egymás mellé, aszerint, hogy azokon pl. a Biblia, a reformáció nagy alakjai, vagy nevezetesen református templomok szerepeltek. Külön-külön tablón mutatták be a rendezők az erdélyi fejedelmek portréit, a református írókat, költőket, Sárospatakot vagy Debrecent megidéző kisgrafikákat, stb. (Egy tablón Fery Antal Van Gogh-témájú fametszetei is láthatók voltak. A festő apja ugyanis református lelkipásztor volt és maga is hosszú időn át végzett prédikatori tevékenységet.)

Fery Antal fametszete, X2

A nézősereg csodálattal szemlélte a gazdag anyagot, mely két szobát töltött meg és közel 50 hazai és külföldön élt vagy élő művész munkásságát idézte fel, köztük nem is egynek remekbe készült alkotásával. Érdekességként említjük meg, hogy a Bodajkon élő *Almádi István* mivesz réz- és linómetszeteit (Kölcsy-portré, stb.) is láthattuk a kiállításon.

A megnyitó ünnepélyes hangulatát emelte *Király Zoltán* író, műfordító, pataki öregdiák közreműködése. Lapunk főszerkesztője ez alkalommal Illyés Gyula egy versét tolmácsolta a hallgatónak, majd egy saját versét is felolvasta. Az ünnepség lefolyását a Bodajki Televízió az istentisztelettől kezdve végig rögzítette.

A sikeres kiállítás megrendezésében oroszánrészt vállalt *dr. Arató Antal*, lapunk szerkesztője, aki a tablók tartalmának megformálásától a tárlat megrendezéséig terjedő hatalmas munkát elvégezte. A szívélyes hangulatú találkozó ízes móri bor és a gyülekezet tagjainak "művészetét" dicséző sütemények elfogyasztásával ért véget. A szíves vendéglátásért köszönet illeti meg *Veres Péter* lelkipásztort és kedves feleségét.

Soós Imre

Solyom Sándor linómetszete, X3

1890-ben testvére, Kossuth Lujza meglátogatta a Jogakadémiát, ahol a fogadáskor azt tapasztalhatta: "sehol úgy nem szeretik Kossuthot, mint Patakon". Az ifjúság 1892-ben emléktáblával jelöli meg a házat, amelyben joghallgatóként lakott, 1894-ben, a nagy temetésen pedig Patak jogáshallgatói küldöttséggel képviseltették magukat és hat hetes gyászt fogadtak. A város 1895-ben "a modern magyar állam megteremtőjének" emlékére Kossuth Alapítványt létesít, 1902-ben születésének

Imre századik évfordulóján nagy ünnepséget szerveznek. A pataki ifjak is részt vettek 1904-ben a pesti nagy Kossuth-ünnepségen, ahol sírjára a pataki vár faláról szedett borostyánlevelekből font koszorút helyeztek el. A pataki Jogakadémia tanácstermében pedig elhelyezik Deák Geyza tanár-festőművész Kossuthról készült festményét.

Sárospatak mindmáig vállalja Kossuth örökségét. Amikor 1951-ben a kommunista diktatúra megszüntette a Teológiai Akadémiát, majd 1952-ben államosították a Református Kollégiumot, a régi tanári kar még keresztülvitte, hogy az iskola híres Angol-internátusát Kossuth Kollégiumnak nevezzék el.

Az iskolakertben 1973-ban felavatták Kossuth Lajos szobrát, *Marton László* szobrászművész alkotását. Pár évvel ezelőtt pedig két volt pataki diák közbenjárásával és segítségével a Chichagoban élő, szintén volt pataki diák, a nagy műgyűjtő *Szathmáry Lajos* a pataki Rákóczi Múzeumnak ajándékozta híres, sok száz darabból álló Kossuth-relikvia gyűjteményét.

A pataki ifjúság legnagyobb ünnepének, március 15-ikének középpontjában mindig ott áll Petőfi mellett Kossuth alakja is, mint eszménykép. Ezt fejezi ki a pataki diákoknak az a levele is, amit még Turinba írtak Kossuthnak: "Életének minden pontja a legnagyobb fényben el nem érhető, de követésre méltó példaként áll előttünk!". Érthető ezek alapján, hogy a kisgrafikákon, a személyre szóló ex libriseken is oly gyakran idézik alakját és szellemét.

Mayer József

IN MEMORIAM VARGA MÁTYÁS

A magyar színházművészet kiemelkedő alakja, a kiváló grafikus, díszlettervező, keramikumművész, Kossuth-díjas, Kiváló Művész, Szeged város díszpolgára, a Kisgrafika Barátok Körének egykori elnöke, *Varga Mátyás* életének 92-ik évében eltávozott az élők sorából.

Budapesten született 1910. december 1-jén. Iparos édesapja szigorúan nevelte, de a gyermek Mátyás a ferencvárosi Koppány utcai lakásban fel-felmászva a diványra, gyakran gyönyörködött a falon függő festményben, Kézdi Kovács László sejtelmes színekben pompázó, ködös parkot, fákat és rózsabokrokat ábrázoló képében, amit édesanyja kapott nászajándékba. Vonzalmát a képekhez, de különösen a színházhoz az is befolyásolhatta, hogy a mama gyakran elvitte magával a Városi Színház és a Király Színház előadásaira.

A Gyáli úti polgári iskola pedagógusai jó érzékkel ösztönözték képességei kibontakozását. Edvi Illés Jenőttől és Hofbauer Károlytól elsajátította a rajzolás és a festés alapismereteit és tizennégy évesen már az önképzőkör díszletfestője. Ehhez édesanyjától is kap eszmei és gyakorlati segítséget: a konyhában együtt ügyeskedik össze a díszletelemeket.

Az Iparművészeti Főiskola díszítő-festő osztályában folytatja tanulmányait, ahol olyan kiváló osztálytársai vannak, mint *Fery Antal* grafikus, *Márk Tivadar* jelmeztervező, *Gyarmathy Miklós*, aki később a Folies Bergeres művészeti vezetője lett Párizsban, és *Tóth*

Szt. Antal. Varga Mátyás linómetszete, X3

K I Á L L Í T Á S I K Ö R K É P

"DE PROFUNDIS"

Keresztes Dóra tárlata a Rézkarcolók Galériájában

A Galéria IX-ben, a Ráday utcában rendezték meg Keresztes Dóra grafikus fenti című kiállítását április 25-ikén. Az igen tehetséges, sokoldalú művész eddigi pályafutását így foglalja össze a munkásságát ismertető, szép kiállítású színes katalógus: "Budapesten született 1953-ban. A Magyar Iparművészeti Főiskola könyvművészeti tanzakán 1977-ben diplomázott, majd elvégezte a Főiskola Mesterképző Intézetét. Diploma után képzőművészeti gyermekműhelyek munkáját irá-nyította többek között a Magyar Nemzeti Galériában és művészeti szerkesztője volt a Múzsák című múzeumi folyóiratnak. 1984-ben ösztöndíjasként Rómában dolgozott. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, alelnöke a Magyar Illusztrátorok Társaságának és az Utisz Grafikai Stúdió vezetője. Önálló képzőművészeti munkássága mellett mint illusztrátor, plakáttervező, tipográfus és animációsfilm rendező is dolgozik." A kisgrafikáit és könyvillusztrációit bemutató, szépen rendezett mostani tárlata válogatás volt abból a rendkívül gazdag képi világból, amelynek egy-egy alkotó periódusában készült művei csoportos kiállításokon már bejárták a fél világot. Magyarországon kívül szerepeltek Brno, Pozsony, Belgrád, Tallinn, Hamburg, Sapporo, Nagoya, Ljubljana, Szófia, Bologna és Berlin kiállítótermeiben. Négy animációs filmet készített. Számos hazai és külföldi díj tulajdonosa, amelyekkel 1977 és 2000 között aratott elismerést. A Balatoni Kisgrafikai Biennálékon három alkalommal is (1983, 1985, 1987) nyert díjakat. Mostani tárlatát Kő Pál Kossuth-díjas szobrász-művész nyitotta meg, amelyből idézzük az alábbiakat:

"Vállamon aranyszőrű bárány. Sétálok a sötétkék égbolton...(Keresztes Dóra rajzait nézegetve, holdfénynél...) Az idejét sem tudom annak, hogy mióta szeretem rajzait, metszeteit és illusztrációit a feszesen fogalmazó grafikusmesternek, Keresztes Dórának. Az tűnt föl munkáit nézegetve és fejtegetve, hogy olyan egyértelműen rakja egymás mellé, elé, alá, fölé és mögé a jeleket, mintha egy égi dominójáték idején két ember, egy férfi és egy nő rakogatná a képeket-lapocskákat. Egy ötvösmester és egy jelképkottaíró-fanfárhangonszólórajongóköltő keveréke

ízésíteni őt. Lehetne persze kicsit erőszakoltan keresni előképeket és szellemi rokonságot, de nekem első asszociációm a nagyszentmiklósi aranyelet domborított formanyelvét beszélő, rajzoló ötvös, mint Ős. Mintha csak fémtűvel karcolná fel a jelképeket egy aranylemeze, érvényesen.

Keresztes Dóra linómetszete, X3

Ha már egy hosszúszoknyás, széparcú, barnahajú leány frissen vasalt okkersárga szárnyakkal ékesítve, báránkját ölében tartva ereszkedik alá, a csillagok között szalomozván, a holdsarló és egy magányos örökzöld mammutfenyő közelében, egy repülő bodega gyertyafényes, íves dombhajlatán, ácsingózva, majd hirtelen tovasuhanva a levegőég-bolt vékony karéján, elmondhatjuk bátran: ez a rajzi beszéd inkább való szobrászfüleknek-szemeknek, mint egyszerű, talán kevésfantáziájú pedagógusoknak, akik vélik érteni a látványt. De csak vélik...

Halak, kakasok, jércikék és kecskék, madarak, csillagok, szárnyas kereszték és égő gyertyatartók, üstökösök, glóriás pástorkirályok és túlevelű ruhában pompázó-lépkedő fenyőfadámák. A jászolban szalmán Isten gyermeke szendereg, ajkáról ezüstnyál csorog alá az állára. Mi azt látjuk, hogy gyertyával a kezében egy angyal a föld felett ing 90 cm-rel, de függőlegesen, csak komoly méltósággal halad. Nincs szárnyacsapás, csak suhanás. Keresztes mester teremtményei: jelek, jelképek és pecsétek. Olyan tömör és tömény rajzok, amik nehezen mondhatók el szavakkal (bár készítése van rá a Szomorj Dezsőn nevelkedett szobrásznak!)

Keresve még az őseket... azt állítom, hogy a kalandozó magyarok idejéből datálható a magyar szobrászat. A tarsolylemez, a különböző csont- és fafaragások, fo-

Keresztes Dóra linómetszete, X3

MOLNÁR ISTVÁN JUBILEUMI KIÁLLÍTÁSA SALLGÓTARJÁNBAN

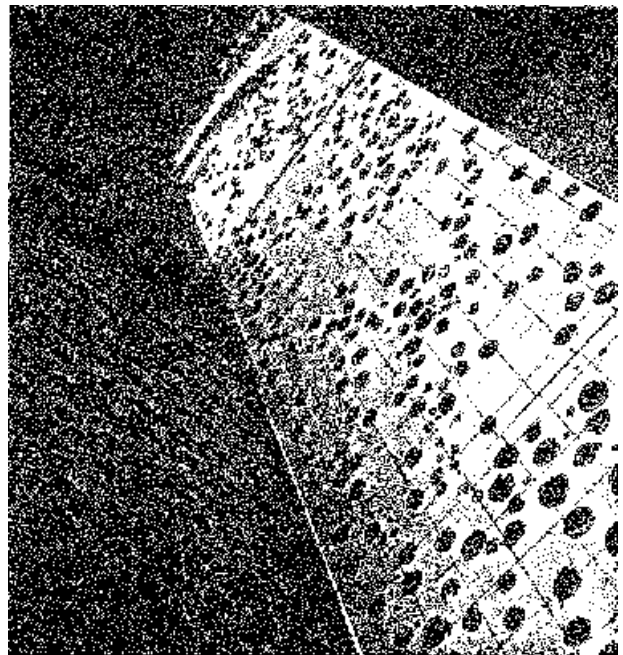
Nyolcvan évvel ezelőtt nyerte el városi rangját Salgótarján, ahol ebben az évben kiemelkedő rendezvényekkel emlékeztek meg az évfordulóról. Ilyen nevezetes esemény *Molnár Icsu István* grafikuspályázat VÁROSOM című kiállítására, mely 2002. augusztus 30-án nyílt meg a Nógrádi Múzeum kisgalériájában.

A ZSAN MA RAY dobegyüttes meglepő hatású zene-száma után a házigazda, *Szvircsék Ferenc* múzeumigazgató köszöntötte a nagy számban megjelent közönséget. Egyben felhívta a figyelmet, hogy a város szülőföldjének, az 55. születésnapját ekkor ünneplő művésznek az alkotásait két helyen állították ki. Munkáinak kisebb, de nem kevésbé jelentős csoportja ugyanis a múzeumtól nem messze levő József Attila Művelődési Házban volt megtekinthető.

A tárlatot a kiállítás rendezője, *Pataki Gábor* művészettörténész nyitotta meg, utalva a látott anyag rendhagyó voltára, az alkotások "könnyed alázattal megrajzolt" elemeire, minden egyes képrészlet sajátos, külön-külön történetére.

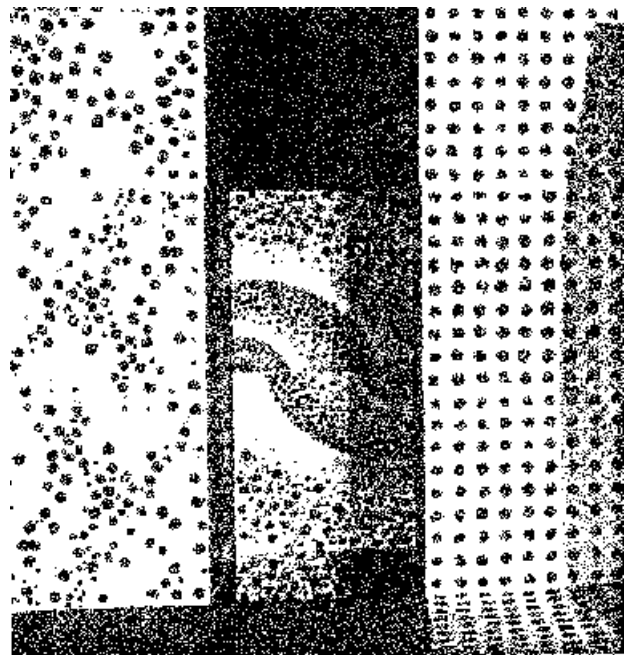
A kiállítóterem közepén a művész *Városom* című rézkarc-installációja magasodott. A várost megjelenítő, méteres nagyságúra felnagyított rézkarc-részletek e nagymultú és biztató jövő elé néző várost jelképezték. (Képpünkön ennek részletét mutatjuk be.) A szülőföld iránti szeretet képi megnyilvánulásának tekinthető a bejárat közelében látott fotó-mozaik is, melyet a jubiláló művész Salgótarján legjellemzőbb épületeiről, tárlatairól készült fényképeiből állított össze.

A terem falain szellemes elrendezésben a művész nagyméretű rézkarcait láthatta a közönség. Valamennyi a mostanra kiteljesedett alkotói világ újabb remekműve. A négy-négy lemezzel alkotott *Pixelem*-sorozat, a *Király I-II-III*, vagy a *Jelek* címet viselő óriásgrafikák szomszédságában megkapó kontrasztként fedezték fel a mindössze 2 centiméter magasságú, de 60 centiméter kiterjedésű *Határsáv* című lapot. Ennek a térkép-részletnek is beillő rézkarcnak Salgótarjánban történt szerepeltetése azért telitalálat, mert a városba látogató turista meglepetéssel tapasztalhatja, hogy itt a trianoni országhatár sok helyen a kertek alatt húzódik. A grafikák bravúros láttatási módjára egy négy lapból álló rézkarc elhelyezése tette fel a koronát. Ezek a lapok ugyanis a terem csupasz kövezetén voltak láthatók. Igaz, hogy felületüket a látogatók lábnyomától "golyóálló" üveglap védte. A kiállítás előterében tárlóban Icsu művészkönyveit vehette szemügyre a látogató, mint ahogy ugyancsak tárlókban, a megnyitó során említett kultúrházban állították ki 20-nál több könyvés és borítótervét. Ezek tekintélyes mennyisége, megkapó megjelenése már magában is egy kiállítás élményét kínálta. A József Attila Művelődési Ház a város központjában, a bányászok fénykorában épült, az impozáns Karancs szálló szomszédságában uralja a főteret. Emeletlen harminc méteres mozaikkép emlékeztet az egykori dicsőségre. Nem kevésbé pompás előcsarnokában láthatta a közönség Molnár István 32 ex librisből álló sorozatát. A lapok arasznyi méretük ellenére nem vesztek el a terem hatalmas méretei között, ugyanis mindegyikük paszpartuval ellátva, egységes keretben mutatkozott meg a nézők előtt. Meg kell vallani, ilyen

"Városom".

Molnár Icsu István rézkarc-installációi

megtisztelő "tálalásban" még nem láttunk könyvjegyeket kiállítva. A bemutatásnak ez a módja a művésznak a kisgrafika iránti megbecsülését és elkötelezettségét mutatja, egyben példaként szolgálhat későbbi exlibris-kiállítások rendezői számára is.

A közelmúltban megjelent Kortárs Magyar Művészeti Lexikon Molnár Istvánt a "középkori illuminátorok posztmodern reinkarnációja" jelzővel illeti. Ötvenötödik születésnapján Salgótarjánban megnyílt emlékeztető kiállítása azt mutatta, hogy Icsu mostanra már túllépett a kódexmásoló, képrajzoló nem lebecsülendő szintjén és életműve, mely még sok új meglepetést ígér számunkra, napjaink magyar grafikuspályázatának legértékesebb teljesítményei közé tartozik.

Feszt László 1964-ben egy amerikai grafikai kiállításon találkozott először a kollográfiával. Tudta-e akkor (alighanem csak sejtette), hogy életét-művészetét döntően fogja befolyásolni az anyagnyomat. A kollográfia mint a sík rendezettségét, a grafikai lap felületének összhatását, a motívumok, a fent és a lent sokszor egymással ütköző drámaiságát az alakzatok (a mértani és az organikus alakzatok) és a jelek *kozmoszus egységét*, az ősi és modern vonalakkal és foltokkal megidézhető "hitvilágát", a japán ecsetírásból kifejlődő ábra és a konstruktívizmusra utaló forma kontrasztját, és még mi mindent egyként tükröző technika. Technika? Sokkal inkább az önkifejezést, egy szemérmes, visszahúzó-dó lélek grafikai világának megteremtését segítő *magatartásforma*.

Mert Feszt László a megpillantott, elemi erejű csoda után egyre inkább megbizonyosodott abban, hogy igaz és jó úton jár. Ahogyan az évtizedek folyamán egyre jobban absztrahálódott jöhet a figuralitást nyomokban még őrző nagy hatású lapjainak világa, lírai absztraktja úgy lett egyre vallomásosabb, kitárulkozóbb. Paradox, ezzel a nyílt érzelm-megvallással nyomatainak gondolatisága is észrevehetőbbé vált. Leginkább azért, hogy sajátos filozófia-rendszerében amelynek fókuszában az áll, hogy egzakt fölismerés ide vagy oda, mindenkinek joga van a szépre ebben a kiküzdött magánmitológiában (és egyre határozottabban) kezdtek megmutatkozni az őt izgató-foglalkoztató kérdések. Nem csupán az, hogy mi végre vagyunk a világon, hanem az is, hogy a jözsefattilai "több vagyok a soknál, mert az őssejtig vagyok minden ő" mint összetartozástudat, mint az egymáshoz tartozó *zárt-szabadok* (nemcsak személyek, de korok, világnézetek) harcon belüli ősegyesége megjeleníthető-e a sokszorosított grafika eszközével. És a perspektíva, a háromdimenziós tér időnként folyamán való (nem egészen teljes) megszü-nése amit már Ditrói Ervin is észrevett a művészetről írott tanulmányában-kismonográfiájában (Kriterion, 1981) – a képi kifejezőerő intenzitását tekintve pótolható-e a mitológia, valljuk be, igen hatásos jelképeivel?

Ha igen, márpedig határozottan erre az álláspontra kell jutnunk, akkor a formájával (és filozófiai-mitológiai mögöttesével) több grafikai lapon szereplő, akár főmotívumként, akár a nyomólemeze ötvös-szer számmal föl vitt, "belekalapált" díszítőmotívumként jelen lévő csigavonal (spirális), szem, madár, kutya, örvény, kereszt, koszorú-korona, labirintus, írás, kör, négyzet, rózsza, lépcső, oltár, kapu, stb. nem csupán a képmező síkját díszíti, nem egyszer főmotívumként a szerkezeti feszültséget is növelve, hanem értelmezési körével a látványon túl a grafikai lapokról tágabban az életről való tudásunkat is gazdagítja.

S ez a *Kompozíció 10/72-re* (aquafor-te-mezzotinto) éppúgy érvényes, mint az egyszerűségében is döbbenetes *Kereszt* (1993) című kollográfiára. A *Kompozíció 10/72 alsó és felső világa* (az álló Feszt-grafikákra jobbra jellemző ez a szerkezeti megosztottság) barnás fekete színével, főként a mezzotinto feketéjének és fehér szürkéjének melankóliájával puha, bársony érzetet, megnyugvást kelt bennünk. Bár a felső rész "likas" foltja, vagyis ahogy a téglavörös Nap (egy örök időktől fogva meglévő őssejt formájában?) rávilágít a barna

formán, az artisztikusan megjelenített szépségen túl lépve, ha a tábla alsó részének csigavonal szimbolikájára figyelünk, eszünkbe juthat a *Jelképtár* magyarázata. Vagyis, hogy a csigavonal kozmikus szinten az időciklusok (világkorszak, napév, holdhónap) jelképe is, a természet évenkénti meghalásának és újjászületésének a szimbóluma.

A Feszt-grafika attól eleven, hogy a művész sosem mondja ki főképp nem didaktikusan, *elbeszélő módon* – a benne kavargó, őt a *megdolgozandó* lemez elé ültető élményeket, a külvilágból eredő gonoszt és a személyes én fájdalmát, hanem mesteri módon, mívesen, egy kódexíró precizitásával és szorgalmával megjeleníti. Nem véletlen, hogy a megfeszítettségre, a Krisztus halálára emlékeztető *Kereszt* (durván ácsolt, falusi mestertől származó *tajkolási* módozatával) ezúttal a keresztalakok közül a K-jelűt, vagyis a *latorkeresztet* formázza. A stilizált fej köré szövődő, és tulajdonképp az egész grafikát keretező töviskoszorú ezért egyidejűleg valódi és hamis, mert nem tudjuk, csak sejtjük, hogy ki került a lator helyére. A nagy szürkeségnek ez az üzenete: a fölcserélhetőség egyúttal dráma is.

Ehhez hasonló okfejtéssel, szimbólum-magyarázattal, az érzékeny élénk színeken és absztrakt formákon (foltokon, vonalakon) túl eljuthatunk a lényeg megközelítéséig. Vagyis hogy a *Látomás* (kollográfia, 1972) a *lépcső* és az *oltár* jelképeinek a megfejtésével lesz teljes értékű világmagyarázat, a *Sans titre Cím nélkül* (aquafor-te, mezzotinto, 1981) pedig azzal, ha az egyszerűségében is rejtélyes dombornyomás hieroglifáin túl egy kis időt áldozunk a *kapu* megvilágosító értelmezésére is. Egyetlen a sok közül: Krisztus maga is lehet kapu, hiszen a templomkapuk mandorlában ülő Krisztusalakjai az ő szavait idézik: "Én vagyok a kapu. Aki rajtam keresztül megy be, üdvözülni (Jn 10,9)".

És akkor nem szóltam még a *Tánc* (aquafor-te-relief, mezzotinto, 1983) dombornyomásban megjelenő, s a lap alsó részén aranyban tobzódó japán-ecsetírás piktoqramjairól, az *In Memoriam Joan Miro* (aquafor-te-relief, mezzotinto, 1985) kék tulipánjáról, a virágkehely arany száráról, s a fehér omega mint dombornyomás artisztikus, a példaképre utaló jeleiről, s nem különben a *Mágikus jel* (kollográfia, 1992) négy fekete karom közt szenvedő áldozatáról.

Kolozsvári Feszt László élete-boldogsága szenvedése sokszorosított grafikaként is lenyűgöző. Egy szobrász se lehetne szerelemesebb viszonyban az anyaggal, mint ő. Az ilyen nagy hatású mestert, az ilyen kiváló művészt – kapott-e komolyabb művészeti díjakat? – sokkal jobban meg kellene becsülni. Ezzel a gesztussal nem ő, sokkal inkább mi gazdagodnánk.

Szokolczay Lajos

Kolozsvári
Feszt László
linómetszete, X3

tőjük 14 ex librisét bőséges magyarázat is kíséri: bemutatja a tulajdonost, ismertette annak foglalkozását, hobbját, stb. összefüggést keresve mindezek és a kisgrafikai ábrázolás között. Érdekesség még a lapban a svájci író, *Jean Giono* ex librise és egy *Dalí* által készített "könyvjegy". Ez utóbbi akvarell-technikával készült, így csak nyomdai úton sokszorosítható. A lap "címettje" sem akárci: *Federico Garcia Lorca*.

Fery Antall fametszete, X2

Fery Antal és Stettner Béla egy-egy, valamint Kertes-Kollmann Jenő két alkotása. Stettner Béla Van Gogh napraforgóit ábrázoló, két színben nyomott linómetszeteről

A BOOKMERK 2002/3. számának első cikke 70. születésnapja alkalmából köszönti *Frank-Ivo Van Damme* belga grafikus művészt, egyben 18 alkotását képben is bemutatja. A hazánkban is gyakran megforduló alkotó rézkarc-exlibrisei a mesteri módon megjelenített ruhátlan szép hölgyek miatt népszerűek. *Jan Yperman* a művészeket ábrázoló könyvjegyeket szedte ezúttal csokorba, halhatatlanul gazdag illusztrációs anyag: 46 kép kíséretében. A cikkben tárgyalt kisgrafikák között szerepel László Anna,

li a szerző, hogy a virágokat és a vázát kellemes szürke színnel, a szöveget pedig a holland művész színvilágára utaló pompás (herrlich) narancs-színben nyomták. A cikk kiegészítéseként közlik a lap több korábbi számának adatait, melyekben hasonló művész-ábrázolások találhatók.

Huszonnyolc színes fénykép közlésével az exlibris-irodalomban elsőként színesen közöl kongresszusi beszámolót a dán folyóirat. Kiemeli a találkozó jó hangulatát, amely a 172 résztvevő körében napról-napra emelkedett. A legfontosabb kiállításuknak a Nemzetközi ex libris 2000-2002 c. tárlatukat tartják, amelyre a beküldött 1431 könyvjegyből mindösszesen 372 darabot választott ki a zsűri 26 ország 132 művésztől. A szigorú bírálat a kiállítás színvonalát emelte, példaként szolgálva a jövőre nézve is.

Az EXLIBRIS ABOENSIS kongresszusi beszámolójának illusztrációjaként többek között *Haranghy Jenő* 1930-ban Nagy Sándor nevére készült ex librise szerepel. Egy másik közlemény a FISAE tagegyesületeinek nevét és címét tartalmazza. Harminchat ország felsorolása olvasható itt, némely országban kettő, Kínában pedig 3 egyesület működik. Örömmel tapasztaltuk, hogy a KBK nevét és címét végre helyesen közölték! A cikkek sora az erdő-ábrázolásokkal foglalkozó írással végződik, melyet 16. ex libris képe kíséri.

H Í R E K

Az ajkai Kisgrafika Barátok Köre az elmúlt nyáron kiállítást rendezett a helyi Városi Könyvtárban. Ezúttal Krajcsi Tiborné gyűjtőtársunk, aki mint pedagógus, főként irodalmi, művészeti és zenei vonatkozású ex libriseket és alkalmi grafikákat gyűjt, most A könyv dicsérete címmel állította össze gyűjteményéből a tárlat tematikáját, amelyet a közönség nagy érdeklődése kísért. Szintén örvendetes hírünk, hogy a KBK ajkai csoportjának jeles tagját, Tilhof Endre nyugalmazott könyvtárigazgatót Ajka város díszpolgárává választották. Ezúttal a gyűjtők nevében is szívből gratulálunk a megtiszteltetéshez és elismeréshez.

Szabadkán a városnapi ünnepek keretében 2002. szept. 2-án kiállítással egybekötött könyvbemutatót tartottak a Városi Könyvtár dísztermében. A XVII. századból őrzött régi és ritka kiadványok katalógusát vehettük kezünkbe, miközben a patinás könyvek is előttünk sorakoztak. Lehetett lapozni, meglehetett érinteni. A gyűjteményben (222db.) egyszerű díszlapok, rézmetszetek voltak láthatók, valamint ex librisek, supralibrisek is. A katalógus készítői Kunkin Zsuzsanna könyvtári tanácsos, az intézmény igazgatója és Kiss Gusztáv bibliográfus engedélyével a kedves olvasónak készítettem néhány másolatot az ex librisekről:

Quintilianus: 1698-ban kiadott *Declamationes* c. könyvéből
Ex bibliotheca Resenbergiana és Giulio Strozzi: *La Venetia edificata...*, 1624-ben kiadott könyvéből Ex libris N.B.P.V.

A jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság V. Vándorkiállítására Szabadkán nyílt meg 2002. okt. 3-án a képzőművészeti találkozó épületében. A kiállítás ideje eszmei meghatározása: Az alkotás őszintesége. A nagyszámú, több mint félszáz művészi alkotás között festmények, grafikák, kerámiák, szobrok, de ex libris is volt látható. Az egyetlen ex libris kiállító Ivanyos Sándor grafikus volt (aki egyébként szegedi csoportunk tagja). Ő az Iparművészeti Főiskolát végezte Budapesten, 1945-ben, és Palicson illetve Szegeden él és alkot. Szakterülete a grafika, formatervezés, illusztráció. A kiállítás katalógusa ex libriseit is közölte.
P a l á s t h y L e n k e

Körünk egykori tagja, Széky Piroska grafikusművész 1966 és 1983 között készült alkotásait mutatta be október hónapban a rákospalotai Csokonai Művelődési Ház. A műveket a kőbányai ARTOTÉKA kölcsönözte.

Október 8-ikán Békéscsabán az Ifjúsági Házban érdekes kiállítás nyílt, amely a Csabai Életfa Nyugdíjsház idős lakói által létrehozott Kreatívkör alkotó közösségének munkájaként jött létre. A huszonnégy táblából álló kollázs-sorozat grafikai alapját Moskál Tibor grafikusművész, körünk tagja készítette, a képeket alkotó kollázs-anyagot (sás, nádbuga, színes falevél, gally, bogyó, stb.), vagyis a természet adta alkotóelemeket a nyugdíjsház lakói gyűjtögettek össze és segítettek az összeállításban. A kiállítást az Ifjúsági Ház igazgatóhelyettese, Herczeg Tamás költő nyitotta meg, majd az igen látványos, művészi kompozíciókról Moskál Tibor tartott han-

K Ö N Y V E S P O L C

FRANCESC ORENES I NAVARRO: EX LIBRIS JAPONESOS (Katalán kiadvány japán könyvjegyekről.)

A katalán exlibris-társaság újabb kiadványa Japán könyvjegyművészetét kívánja bemutatni a tetszetős kötet alcíme szerint a nyugatiak szemszögéből. Az ex libris történetéről szóló bevezetőből megtudja az olvasó, hogy a szigetországban már 1470-ből maradtak a könyv tulajdonosának jelzésére szolgáló feljegyzések. A modern japán könyvjegy létrejött egy Oxfordban tanult grafikusművészük nevéhez fűződik. Megtalálható a kiadványban a napjainkban Japánban tevékenykedő exlibris-művészek névsora is, mintegy 300 fő, akik közül többnek a műveiből Spanyolországban kiállítást is rendeztek. Ezek közül mintegy 20 alkotás képét közlik eredeti méretben és színben.

Az ismertetett 52 oldalas vastag füzet érdekessége, hogy az abban közölt tanulmány a katalán mellett spanyol nyelven is olvasható. Bolti ára 15 euro, vagy ugyanennyi USA dollár.

Tokio Miyashita, C3

AZ ORGONA AZ EX LIBRIS EN

Az altenburgi (Németország) Klaus-Jürgen Kamprad Kiadó ez évben jelentette meg *Az orgona az ex libris en* című kiadványát. Ez a kiadvány a Burgk várban lévő közel 55 000 darabos ex libris gyűjteményből (mely 44 ország több mint 3000 művésztől származik) szerepelteti azt a mintegy 100 lapot, mely az orgonával, mint hangszerrel foglalkozik. Ez kb. 7000 zenei témájú ex libris egy része. A kiadvány négyszínnyomású, 144 lapos, 24x22 cm méretű. Ára 30 euro.

P-y

R É S U M É

Dans l'article premier de la revue *Lajos Palásthy*, secrétaire de la KBK publie son compte rendu sur le XXIXème Congrès International, organisé à Danemark. Il fait connaître par pays le nombre des participants, les événements du congrès, les publications et la suite de la conférence de la FISAE.

Imre Soós écrit sur l'exposition des petites gravures, organisée à Bodajk/Hongrie/, à l'occasion de la Fête Mondiale de la Réformation.

A l'occasion de l'anniversaire de Lajos Kossuth *József Mayer* publie son article sur le relations intellectuelles du grand homme d'État et la ville de Sárospatak.

L'artiste graveur *Mátyás Varga*, président d'autrefois de la KBK, célèbre architecte-décorateur, lauréat du Prix Kossuth décéda âgé de 92 ans. *Mme Szepesvári* fait l'éloge de son activité artistique.

Dans la rubrique PANORAMA DES EXPOSITIONS nous publions le discours inaugural du sculpteur *Pál Kő*, retenti à Budapest, à l'occasion de l'exposition de *Dóra Keresztes*, artiste graveur talentueuse.

Imre Soós écrit sur l'exposition jubilaire d'*István Molnár*, organisée à Salgótarján, célèbre ville industrielle et lieu natale de l'artiste, à l'occasion de son 55ème anniversaire.

Dans la galerie IX de Budapest on a exposé les créations de grande dimension de *László Feszt*, professeur d'autrefois de l'Académie des Beaux-Arts Ion Andreescu /Kolozsvar, Roumanie/. Nous publions le discours inaugural de *Lajos Szakolezay*, qui donne une vue d'ensemble de la carrière artistique du maître renommé.

Rubrique ultérieures: Revue de presse, Nouvelles, Bibliographie.

Kékesi László linómetszete, X3